

Čís. 267.

Zločin § 105 tr. zák.

Ministr republiky československé jest úředníkem ve smyslu § 101, odstavec druhý a § 105 tr. z.

Vlastnost úředníka není závislou na tom, jakou záležitost ta která osoba in concreto obstarává; rozhodujícím jest, spadá-li obstarávání záležitosti vlády dle ustanovení o její příslušnosti vůbec do oboru její úřední působnosti.

Pro posouzení, zda jde o záležitost veřejnou, jest rozhodno, týká-li se ta která záležitost veškerenstva státních občanů neb alespoň jistého počtem neobmezeného jich kruhu čili nic.

Stranictvím jest nejen přímé zasazování se o zájmy nějaké strany, nýbrž i pouhá blahovůle, projevená vůči straně.

Darem nabídnutým sluší rozuměti dar, jenž byl pouze přislíben a nesejde na tom, zda nabízející dar ten měl v rukou, či jakým způsobem si jej hleděl opatřit.

(Rozh. ze dne 25. září 1920, Kr I 226/20.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmatečnou stížnost obžalovaného Aloisa J. do rozsudku zemského trestního soudu v Praze ze dne 24. prosince 1919, jímž stěžovatel uznán byl vinným zločinem svádění k zneužití moci úřední dle § 105 tr. z., mimo jiné z těchto

důvodů:

S hlediska § 281 čís. 9 lit. a) tr. z. snaží se zmateční stížnost především dovoditi, že jest nesprávně stanovisko rozsudku, jakoby v daném případě byl ministr způsobitelným objektem zločinu podle § 105 tr. z. Prý dle genetického způsobu, jak po převratu ze dne 28. října 1918 došlo u nás k instituci ministerské, nejsou ministři podle naší ústavy vůbec státními úředníky, nejsouce v žádném služebním poměru ke státu, nejsouce zařazeni do žádné hodnostní třídy úřednické, nepodléhajíce služební pragmatice a nepoživající výslužného. Tato pojmová konstrukce ministerské instituce byla prý též přijata v ústavním výboru Národního shromáždění proto, by mohli členy ministerstva státi se též advokáti, jímž by byl v tom překážel § 20 adv. ř. o neslučitelnosti výkonu advokacie s vedením placeného státního úřadu. Než v daném případě neběží o to, možno-li pokládati ministra za úředníka státního podle práva ústavního, ba ani ne o to, je-li nebo byl-li vůbec úředníkem státním. Předpis § 105 tr. z. této vlastnosti nežadá, mluvě o »jakémkoliv« úředníku. Není to jen obrát, jímž zahrnuta by měla býti toliko jednak skupina úředníků samosprávných, jednak úředníků státních, jak zmateční stížnost, patrně vzhledem k prvému odstavci § 101 tr. z., kde jest řeč jen o úředníku státním nebo obecním, se domnívá, takže by, poněvadž ministr do kategorie úředníků samosprávných zřejmě nenáleží, záleželo jedině na tom, je-li úředníkem státním, neboť z § 102 tr. z., který se zmiňuje též o advokátech a notářích, plyne, že zákon nemá tu na mysli jen ony dvě kategorie úřednické,

nýbrž že běží tu o osobitý pojem úředníka, arci veřejného. Pojem ten vymezen jest též blíže v zákoně samém, a to v odstavci druhém § 101 tr. z. a není tedy při rozboru otázky, byl-li ministr úředníkem takovým, vzhledem k tomuto pozitivnímu předpisu zákona trestního místa pro úvahy, opírající se o právo ústavní. Rozhodno jest tudíž jedině, byl-li ministr ve smyslu právě uvedeného odstavce druhého § 101 tr. z. osobou, již udělen byl veřejný příkaz, by obstarávala záležitosti vlády, a nezáleží nikterak na tom, byl-li nebo byl-li též úředníkem státním, zařazeným do některé hodnostní třídy, podléhajícím služební pragmatice a požívajícím výslužného. Také příkaz inkompatibility, i kdyby v daném případě šlo o otázku takovou, nemohl by padnouti na váhu, neboť neběželo by o to, mohl-li zmíněný veřejný příkaz, obstarávati záležitosti vlády, býti udělen, nýbrž o to, byl-li udělen. O tom pak, že se takového příkazu ministru dostalo tím, že byl způsobem, v rozsudku zjištěným, jmenován ministrem věcí zahraničních, nemůže býti pochybnosti. Rovněž nemůže býti pochybnost, že, jsa ministrem věcí zahraničních a tím členem vlády, povolán byl obstarávati záležitosti vlády. Běžíť tu přímo o školský případ úředníka ve smyslu § 101 odstavec druhý a tím o § 105 tr. z. Ovšem namítá zmateční stížnost, že přes to nemůže býti v daném případě ministr předmětem zločinu dle § 105 tr. z., poněvadž prý paragraf ten stejně jako § 101 tr. z. má na mysli jen takového (státního) úředníka, který *in concreto* povolán jest k tomu, by obstarával záležitosti vládní. Za záležitosti vládní možno však prý pokládati jen ony záležitosti vlády, při nichž jde o emanaci státního imperia, o výkon výsostných práv státních. Tomu však jest tak prý jen tehdy, když stát vystupuje buď jako nadřízená osoba vrchnostenská v poměru ke svým občanům státním anebo v poměru nějakém k cizí moci státní. V tomto případě, kde prý šlo prostě o smlouvu soukromoprávní, není prý těchto předpokladů. Než vlastnost úředníka není závislá na tom, jakou záležitost ta která osoba *in concreto* obstarává. Rozhodujícím jest jen, spadá-li obstarávání záležitostí vlády dle ustanovení o její příslušnosti vůbec do oboru její úřední působnosti. Že však do oboru úřední působnosti ministra věcí zahraničních náleží obstarávati záležitosti vlády, bylo již řečeno a nemůže býti o tom ani dle vlastních vývodů zmateční stížnosti pochybnosti. Pochybnost, již vyslovuje stížnost, může se nésti k otázce, zda šlo v přítomném případě o rozhodování veřejných záležitostí (§ 105 tr. z.). S otázkou, byl-li ministr úředníkem ve smyslu § 101 tr. z. a jako takový způsobilým objektem zločinu dle § 105 tr. z., nemá nic společného.

Zmateční stížnost bere v odpor odsuzující výrok s hlediska § 281 č. 9 lit. a) tr. ř. dále proto jako právně mylný, že prý nešlo v tomto případě o rozhodování záležitosti veřejné. Smlouva ze dne 21. září 1919 jest prý úvěrovou smlouvou na podkladě komisionářském, kterou československý stát svěřil prodej cukru skupině bank za té podmínky, že à conto budoucí ceny tržové poskytnut mu bude úvěr v určité výši. Jde prý tedy o obyčejnou smlouvu soukromoprávní, při které na jedné straně vystupuje stát jako komitent resp. dlužník hledající úvěr, a na druhé straně skupina bank komisi provádějící a úvěr poskytující. Úvěr ten měl prý býti kryt z prodeje cukru do komise daného a nejde prý tu tedy o půjčku státní v pravém slova smyslu, jež by měla býti uplácena z ve-

řejných příjmů státních, jako daní a pod., a tedy o shora již zmíněnou emanaci imperia, již by uloženo bylo státu jako celku čili všem občanům státním určité břemeno, a nebylo prý proto ani dle starších ústavních předpisů, v rozsudku v odpor vzatém citovaných, i kdyby dosud platily, potřebí ani schválení Národního shromáždění ani podpisu presidenta republiky. Než pro povahu určité záležitosti jakožto veřejné ve smyslu § 105 tr. z. není vůbec rozhodno, má-li se o ní usnášeti ministerská rada a je-li třeba svolení presidenta republiky a schválení Národního shromáždění a pod., třebas i bylo tak pro ten který akt předpisy ústavními nařízeno. Nezáleží tedy na tom ani v případě přítomném. Pro danou otázku jest směrodatným toliko, týká-li se ta která záležitost veškerenstva státních občanů neb alespoň jistého počtem neomezeného jich kruhu, čili nic. Zkoumá-li se však smlouva ze dne 21. září 1919 s tohoto hlediska, nelze jí upříti povahy záležitosti veřejné. Stát dává jí skupině bank do prodejové komise 300.000 tun cukru; nešlo však o cukr, který by byl již jeho vlastnictvím, nebo jehož by teprve nabyl nějakým právním jednáním, nýbrž o cukr jím u producentů zabavený. Toto zabavení jest právě emanací imperia, o jaké se zmateční stížnost zmiňuje, poněvadž stát vystupuje tu jako stát vůči dotčeným producentům. Stát tedy, dávaje tento zabavený cukr do komise, nejednal při tom jako kterýkoli komitent soukromý, nýbrž právě jako stát, opírající se o svá práva výsostná. S druhé strany ručil při tom přirozeně též za cenu zabaveného cukru, k jejíž úhradě musil by opatřiti potřebné prostředky, a to eventuelně i z příjmů veřejných. Rovněž nelze, třebas měl republika československé poskytnut býti úvěr zmíněný à conto budoucí tržové ceny cukru do komise daného, přehlédnouti, že cukr ten dáván byl jen na zajištění poskytnutého úvěru a že nebylo ujednáno, že použitý úvěr má býti a bude právě jen z výtěžku za tento cukr splacen, jak stížnost zmateční mylně se domnívá. I tu bylo možno, že by spotřeбенý úvěr i s vedlejšími závazky musil býti hrazen, kdyby výtěžek za cukr nestačil nebo kdyby z příčin jakýchkoli (pro neúrodu, stávký a pod.) ani cukru, aspoň v umluveném množství, nebylo, z prostředků veřejných. Bylo tedy jednání ministerské rady o této transakci i se stanoviska samé zmateční stížnosti jednáním o záležitosti veřejné ve smyslu § 105 tr. z.

Nesprávné právní posouzení věci spatřuje zmateční stížnost dále ve výkladu zákonného pojmu »stranictví« resp. »porušení úřední povinnosti« soudem nalézacím. Nestačí prý, děje-li se působení na úředníka k tomu konci, by důvody právní i věcné posuzoval blahovonně, nežádá-li se zároveň, by se od věcných a právních důvodů odvracel. Svádění ke stranictví vyžaduje prý, by si pachatel byl vědom toho, že to, co žádá od úředníka, jest něco protiprávního, zneužití moci úřední nejen proti osobnímu přesvědčení, ale i proti platnému právu a řádu. Než vědomě protiprávní úřadování tvoří vždy již porušení úřední povinnosti. Viděl-li se tudíž zákonodárce pohnuta, do definice zločinu dle § 105 tr. z. pojmouti vedle svádění k porušení úřední povinnosti zvláště ještě svádění ke stranictví, nelze vykládati to jinak, než že netřeba, by úřadování, k němuž úředník měl býti sveden, bylo přímo protiprávné, nýbrž že stačí již, když darem působeno býti mělo na úředníka, by při vyřizování záležitosti nedal se vésti výhradně momenty objektivními a svým právním přesvědčením, nýbrž úvahami rázu subjektivního, blahovůli vůči straně,

darem vyvolanou. Právním statkem, chráněným v § 105 tr. z., jest integrity úředníková, jež zaručiti má v případech tam uvedených čistě objektivní úřadování. S tohoto stanoviska nelze shledati nesprávným názor rozsudku, že stranicstvím není jen přímé zasazování o zájmy nějaké strany, nýbrž i pouhá blahovůle, projevená třeba jen nedosti energickým zastáváním svého, úřadem podmíněného a vyvolaného přesvědčení. Zmateční stížnost přehlíží ostatně, že dle zjištění rozsudku čelilo působení stěžovatelovo na ministra k tomu, by svého názoru ve věci, jež stěžovatel znal, v ministerské radě neprojevoval, jakkoli k jeho přednesení a energickému zastupování svým úřadem byl zavázán. Za takových okolností a vzhledem ke slibu, jež ministru dle prozatímní ústavy bylo vykonati, nešlo vůbec již jen o pouhé svádění ke stranicství, nýbrž o svádění k porušení povinnosti úřední.

Dovolávajíc se zmatku podle § 281 č. 9 lit. a), správně § 281 č. 11 tr. ř., dovozuje zmateční stížnost nesprávnost rozsudkového výroku, že má odevzdán býti dar nabízený částkou 20,000.000 K ústavu chudých města Prahy, poněvadž prý ne každý dar složití se musí dle druhého odstavce § 105 tr. z., nýbrž jen takový dar hmotný, jež pachatel skutečně v rukou má anebo jímž disponovati může. Za nemyslitelné označuje zmateční stížnost, by složen býti měl dar, jež slibuje někdo za osobu třetí, jak stalo se to obžalovaným v přítomném případě, aneb dar, který neexistuje nebo jehož vznik závisí na splnění nějaké budoucí podmínky neb události, poněvadž prý by se to neshodovalo s dikcí zákona, že se má dar odevzdati nebo složití, což prý jest vedlejším trestem, který stihnouti může přirozeně jen pachatele. V tomto případě však mělo prý nabízených 20,000.000 K býti získáno z prodeje cukru, československou vládou skupině bank do komise daného, tak, že z každého prodaného kilogramu rezervována měla býti určitá částka; dar závisel na skutečném prodeji cukru a byly prý kromě toho stržené částky, správně částky, jež měly býti strženy, v moci osob třetích, t. j. komisionáře čs. vlády. Ani tu nelze shledati zmateční stížnost odůvodněnou. Zákon nařizuje v odstavci druhém § 105 tr. z. — odchýlně od § 104 tr. z., jenž mluví jen o daru, jež úředník skutečně obdržel, že i dar, toliko nabídnutý, složití jest pro fond, tam označený. Ovšem jde tu, jak správně tvrdí stížnost, o trest vedlejší, jenž jako každý trest stihnouti může dle § 31 tr. z. jen pachatele zločinu. Rozsudek však nevyslovil trestu toho proti nikomu jinému než proti obžalovanému, který právě byl v každém případě pachatelem, ať již jednal na vlastní pěst nebo na návod osoby třetí (spoluvinníka). Darem nabídnutým rozuměti sluší dar, jenž ve skutečnosti nebyl dán, nýbrž toliko přislíben za podmínky, že úředník zachová se dle přání pachatelova. Nesejde tudíž na tom, zda nabízející částku slíbenou v rukou má nebo jí disponovati může, jakým způsobem zamýšlel jí nabýti, zvláště měl-li na mysli, by dar zapraven byl ze jmění osob třetích. Vždy šlo o dar jím nabízený, jehož složení pro fond chudých soud dle zákona povinen byl vysloviti. Zda-li odsouzený bude s to, by dar složil, jest toliko otázkou výkonu, již rozlišovati sluší od bezpodmínečné povinnosti soudu, by trest ten vyslovil.